

LIETUVOS RESPUBLIKOS LYGIŲ GALIMYBIŲ KONTROLIERIUS

SPRENDIMAS

DĖL GALIMOS DISKRIMINACIJOS NEGALIOS PAGRINDU TEIKIANT MEDICININĖS REABILITACIJOS PASLAUGAS TYRIMO

2017 m. kovo 27 d. Nr. (16)SN-256)SP-40

Vilnius

Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba (toliau – Tarnyba) 2016 m. gruodžio 27 d. gavo Tėvų su neįgaliais girdėti vaikais ir jų draugų bendrija „Adapta“ (toliau – ir bendrija „Adapta“) skundą dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu skiriant medicininės reabilitacijos paslaugas sutrikusios klausos asmenims. Dėl bendrijos „Adapta“ skundžiamos paslaugų teikimo tvarkos, 2016 m. gruodžio 28 d. į Tarnybą su skundais taip kreipėsi Klaipėdos sutrikusios klausos vaikų ir jaunimo tėvų bendrija „Aidas“ (reg. Nr. (16)SN-259), Kauno apskrities sutrikusios klausos vaikų tėvų bendrija „Suvoka“ (reg. Nr. (16)SN-257), Šiaulių neprigirdinčiųjų klubas „Auditus“ (reg. Nr. (16)SN-258), o 2017 m. sausio 13 d. – Lietuvos šeimų, auginančių kurčius ir neprigirdinčius vaikus, bendrija „Pagava“ (reg. Nr. (17)SN-13) (toliau kartu vadinami pareiškėjais). Pareiškėjų skunduose nurodoma, jog nuo 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojusiu sveikatos apsaugos ministro įsakymu buvo patvirtinta nauja klausos aparatų įsigijimo išlaidų kompensavimo tvarka. Pagal naująją tvarką Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos (toliau – Ligonų kasa) šių medicinos priemonių centralizuotai nebepirks ir gydymo įstaigoms nebeskirstys. Pareiškėjų teigimu, minima tvarka yra diskriminacinė asmenų su klausos negalia atžvilgiu, bloginanti jų padėtį ir pažeidžianti Jungtinių Tautų neįgaliųjų teisių konvencijos (toliau – Konvencija) 25 str. nuostatas. Pareiškėjai savo skundus grindžia šiais argumentais:

1) Lyginant su 2016 m. galiojusia tvarka, asmenims su klausos negalia buvo pabloginta padėtis teikiant medicininės reabilitacijos paslaugas, kadangi nuo 2017 m. sausio 1 d. buvo sumažinti kompensacijų už klausos aparatų įsigijimą dydžiai. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2016 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. V-1507 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2012 m. liepos 5 d. įsakymo Nr. V-698 „Dėl ortopedijos techninių priemonių, kurių įsigijimo išlaidos

kompensuojamos iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, ir jų bazinių kainų sąrašų patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – ir įsakymas Nr. V-1507) nustatyta, jog vaikams su klausos negalia bazinė klausos aparato kaina iki 145,50 eurų (2016 m. - 316,27 eurų), suaugusiems – iki 95,10 eurų.

2. Pagal Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2015 m. rugpjūčio 28 d. įsakymu Nr. V-1013 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2006 m. kovo 31 d. įsakymo Nr. V-234 „Dėl Valstybės paramos ortopedijos techninėms priemonėms įsigyti organizavimo tvarkos patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – ir įsakymas Nr. V-1013) patvirtintą kompensuojamųjų ortopedijos techninių priemonių bazinių kainų nustatymo tvarką, klausos aparatams nustatyta nepagrįstai maža bazinė kaina. Dėl šios priežasties, asmenims su klausos negalia nėra galimybės įsigyti klausos aparato (apribojama teisė į būtinas medicininės reabilitacijos priemones), kadangi šia medicinine įranga prekiaujančios įmonės negali pasiūlyti kokybiškų klausos aparatų (ypač vaikams) už nustatytą kompensuojamą sumą.

Lietuvos Respublikos lygių galimybių kontrolierė A. Skardžiuvienė, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos lygių galimybių įstatymo 30 str. 1 d., 2017 m. sausio 16 d. raštu Nr. (16)SN-256)S-38 „Dėl informacijos pateikimo“ kreipėsi į Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministeriją prašydama informuoti koku pagrindu įsakymuose Nr. V-1013 ir Nr. V-1507 buvo pakeista kompensuojamų klausos aparatų bazinės kainos nustatymo metodika ir ją taikant nustatyta sumažinta kompensuojamų klausos aparatų bazinė kaina; ar pagal įsakymuose Nr. V-1013 ir Nr. V-1507 nustatytą tvarką asmenys su klausos negalia gali su valstybės parama gauti kokybiškas, pagal jų negalios pobūdį jiems būtinas, medicininės reabilitacijos priemones (klausos aparatus) ir paslaugas. Taip pat paprašyta pateikti kitą su tyrimo esme susijusią reikšmingą informaciją ir įrodymus.

2017 m. sausio 25 d. lygių galimybių kontrolierės sprendimais Nr. (16)SN-256)S-76 bei 2017 m. vasario 27 d. Nr. (16)SN-256)S-135 „Dėl skundo tyrimo termino pratęsimo“, vadovaujantis Moterų ir vyrų lygių galimybių įstatymo 22 str. (įstatymo redakcija iki 2016 m. gruodžio 31 d.), skundo tyrimo terminas pratęstas iki 2017 m. kovo 27 d.

Lygių galimybių kontrolierė

n u s t a t ė:

1. 2017 m. vasario 20 d. Tarnyboje gautame Ligonių kasos rašte „Dėl klausos aparatų kompensavimo vaikams“ direktoriaus pavaduotoja nurodė, jog, pirmą kartą klausos aparatų bazinės kainos buvo patvirtintos įsakymu Nr. V-1507. Dėl patvirtintų klausos aparatų bazinių kainų buvo gauta

daug pacientų organizacijų, draugijų ir įmonių raštų, kuriuose šios kainos buvo vertinamos kaip per mažos, nors jos atitiko kainas, kuriomis klausos aparatai viešojo pirkimo būdu buvo įsigyti 2016 metais. Buvo organizuotas susitikimas su Lietuvos šeimų, auginančių kurčius ir neprigirdinčius vaikus, bendrijos „Pagava“ atstovais, įmonių, Ligonių kasos ir Sveikatos apsaugos ministerijos atstovais.

Ligonių kasa savo ruožtu apklausė įmonių atstovus. Šie raštu informavo, kad negali pasiūlyti kompensuojamųjų klausos aparatų už galiojančias bazines kainas. Atsižvelgdama į įmonių ir nevyriausybinių organizacijų išdėstytus argumentus, Ligonių kasa pakeitė (Ligonių kasos direktoriaus 2017 m. sausio 23 d. įsakymu Nr. 1K-18) Ortopedijos techninių priemonių, kurių įsigijimo išlaidos kompensuojamos Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis, bazinių kainų nustatymo metodikos 171 punktą nustatydamas, kad pirmą kartą nustatomos klausos aparatų bazinės kainos prilyginamos paskutiniam Ligonių kasos vykdytam viešojo klausos aparatų ir akių protezų pirkimo konkursui pasiūlytų priemonių kainų vidurkiui.

Vadovaujantis šiuo metodikos pakeitimu, buvo nustatytos didesnės visų klausos aparatų bazinės kainos. Šios kainos patvirtintos Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2017 m. vasario 2 d. įsakymu Nr. V-107 „Dėl Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2012 m. liepos 5 d. įsakymo Nr. V-698 „Dėl ortopedijos techninių priemonių, kurių įsigijimo išlaidos kompensuojamos iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, ir jų bazinių kainų sąrašų patvirtinimo“ pakeitimo“ (toliau – įsakymas Nr. V-107).

Atkreipiamas dėmesys, kad vadovaujantis Valstybės paramos ortopedijos techninėms priemonėms įsigyti apmokėjimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2006 m. kovo 31 d. įsakymu Nr. V-234, pagerintas klausos aparatų prieinamumas pacientams, turintiems klausos negalią. Vadovaujantis naująja tvarka, pacientas, apdraustas privalomuoju sveikatos draudimu, pagal gydytojo užpildytą medicinos dokumentų išrašą (forma 027/a) klausos aparatą gali įsigyti iš karto bet kurioje įmonėje, sudariusioje sutartį su Ligonių kasa (šiuo metu Ligonių kasa yra sudariusi sutartis su 6 įmonėmis, jų sąrašas yra skelbiamas Ligonių kasos interneto svetainėje adresu: <http://www.vlk.lt/veikla/veiklos-sritys/klausos-aparatai/kusigytklausoapara/Puslapiai/default.aspx>). Pacientui nebereikia teikti prašymo Ligonių kasai ir laukti eilėje, kol po 6 mėnesių bus išmokėta klausos aparato įsigijimo išlaidų kompensacija. Atkreipiamas dėmesys, kad 2017 m., pasirašius sutartis su įmonėmis, pacientai gali pasirinkti sertifikuotą klausos aparatą jau iš penkių Europoje pripažintų gamintojų (Šveicarijos, Vokietijos, Kanados ir Danijos) klausos aparatų.

Vaikams iki 7 metų kompensuojamieji klausos aparatai ir ausies įdėklai jau išduodami kas 3 metus (anksčiau jie buvo išduodami kas 5 metus). Kartu su klausos aparatu vaikams ir suaugusiesiems kompensuojamos individualaus arba standartinio ausinio įdėklo įsigijimo išlaidos (anksčiau buvo

kompensuojamos tik standartinio ausies įdėklo įsigijimo išlaidos). Kompensuojamojo klausos aparato modelį pacientui padės pasirinkti ir pritaikys įmonės klausos aparatų pritaikymo specialistas. Vadovaujantis senąja tvarka, kompensuojamasis klausos aparatas galėjo būti pakeistas anksčiau numatyto termino tuo atveju, jei klausia labai pablogėja, o nuo šių metų jis galės būti skiriamas anksčiau laiko ne tik smarkiai pablogėjus klausai, bet ir praradus ši aparatą dėl vagystės, gaisro ar stichinės nelaimės (šiuo atveju reikės pateikti tai patvirtinančius dokumentus).

Ligonių kasa pažymi, kad nuo 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojusi klausos aparatų įsigijimo išlaidų kompensavimo tvarka garantuoja teisę pacientams rinktis šias priemones bei įmones ir gauti kokybiškus klausos aparatus.

2. Sveikatos apsaugos ministras 2017 m. kovo 10 d. rašte Nr. (1.1.20)10-2140 „Dėl informacijos pateikimo“ nurodė, jog nuo 2017 m. sausio 1 d. klausos aparatų įsigijimo išlaidos kompensuojamos vadovaujantis Valstybės paramos ortopedijos techninėms priemonėms įsigyti apmokėjimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2006 m. kovo 31d. įsakymu Nr. V-234, t. y. sutartys sudaromos su visomis minimalius reikalavimus atitinkančiomis klausos aparatais prekiaujančiomis įmonėmis (toliau – ir įmonės). Šiose sutartyse nenurodoma lėšų suma ir pacientui suteikiama teisė kreiptis į bet kurią iš įmonių. Pabrėžiama, kad naujoji tvarka gerina klausos aparatų prieinamumą pacientams, turintiems klausos negalią. Vadovaujantis naująja tvarka, pacientas, apdraustas privalomuoju sveikatos draudimu, pagal gydytojo užpildytą medicinos dokumentų išrašą (forma 027/a) klausos aparatą gali įsigyti iš karto bet kurioje įmonėje, sudariusioje sutartį su Ligonių kasa. Pacientui nebereikia teikti prašymo Ligonių kasai ir laukti eilėje, kol po 6 mėnesių bus išmokėta klausos aparato įsigijimo išlaidų kompensacija. Vaikams iki 7 metų kompensuojamieji klausos aparatai ir ausies įdėklai jau išduodami kas 3 metus (anksčiau jie buvo išduodami kas 5 metus). Kartu su klausos aparatu vaikams ir suaugusiesiems kompensuojamos individualaus arba standartinio ausinio įdėklo įsigijimo išlaidos (anksčiau buvo kompensuojamos tik standartinio ausies įdėklo įsigijimo išlaidos). Kompensuojamojo klausos aparato modelį pacientui padės pasirinkti ir pritaikys įmonės klausos aparatų pritaikymo specialistas.

Vadovaujantis senąja tvarka, kompensuojamasis klausos aparatas galėjo būti pakeistas anksčiau numatyto termino tuo atveju, jei klausia labai pablogėja, o nuo šių metų jis galės būti skiriamas anksčiau laiko ne tik smarkiai pablogėjus klausai, bet ir praradus ši aparatą dėl vagystės, gaisro ar stichinės nelaimės (šiuo atveju reikės pateikti tai patvirtinančius dokumentus).

Pagal senąją tvarką Ligonių kasai centralizuotai perkant klausos aparatus buvo sudėtinga įvertinti realų klausos aparatų poreikį (perkamų klausos aparatų kiekį), todėl susidarė klausos aparatų įsigijimo išlaidų kompensavimo eilė. Atsižvelgdami į ortopedijos techninių priemonių įsigijimo išlaidų

kompensavimo praktiką, manome, kad principo „pinigai paskui pacientą“ taikymas pagerins pacientų, apdraustų privalomuoju sveikatos draudimu, aprūpinimą klausos aparatais. Klausos aparatais jie bus aprūpinami per įmones, sudariusias sutartis su Ligonių kasa (šiuo metu Ligonių kasa yra sudariusi sutartis su 6 įmonėmis).

2016 m. centralizuotai buvo nupirkti sertifikuoti Europoje gerai žinomų 3 gamintojų (Danijos, Šveicarijos ir Vokietijos) klausos aparatai. 2017 m., pasirašius sutartis su įmonėmis, pacientai galės pasirinkti sertifikuotą klausos aparatą jau iš penkių Europoje pripažintų gamintojų (Šveicarijos, Vokietijos, Kanados ir Danijos) klausos aparatų.

Ministras paaiškino, kad pagal senąją tvarką klausos aparatai kasmet buvo perkami centralizuotai, vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymu, t. y. klausos aparatai, atitinkantys techninę specifikaciją, buvo įsigijami už mažiausią pasiūlytą kainą. Kompensacijos suma atitikdavo einamaisiais metais centralizuotai įsigyto tam tikro klausos aparato (skiriamo atsižvelgiant į neprisigirdėjimo laipsnį) kainą. Pavyzdžiui, skunduose minima 316,27 Eur kompensacija, mokama už vaikų klausos aparatą, buvo skiriama 2014 m. ir 2015 metais. Kompensacija, mokama už 2016 m. iki spalio mėnesio nupirktus ir pristatytus į gydymo įstaigas tų pačių techninių parametru naujus vaikų klausos aparatus, buvo jau mažesnė - 278,25 Eur (už 1 vnt.). Vykdamas paskutinįjį centralizuotą klausos aparatų pirkimą, tiekėjai pasiūlė gerokai žemesnes kainas, tad tų pačių techninių parametru vaikų klausos aparato įsigijimo išlaidų kompensacijos dydis sumažėjo iki 141,75 Eur.

Į ortopedijos techninių priemonių, kurių įsigijimo išlaidos kompensuojamos iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, ir jų bazinių kainų sąrašus (toliau - ortopedijos techninių priemonių sąrašai) įrašytų klausos aparatų techninės charakteristikos atitinka Ligonių kasos 2016 m. atviro viešojo konkurso būdu nupirktų klausos aparatų technines charakteristikas, todėl apdraustųjų privalomuoju sveikatos draudimu, turinčių klausos negalią, galimybės gauti kokybiškus klausos aparatus išliko tokios pat kaip anksčiau.

Dėl naujai patvirtintų klausos aparatų bazinių kainų buvo gauti pacientų organizacijų, draugijų ir įmonių raštai, kuriuose šios kainos vertinamos kaip per mažos, nors jos atitinka kainas, už kurias 2016 m. buvo įsigyta klausos aparatų viešojo pirkimo būdu. 2016 m. gruodžio 28 d. įvyko Lietuvos šeimų, auginančių kurčius ir neprigirdinčius vaikus, bendrijos „Pagava“ atstovų, įmonių ir Ligonių kasos atstovų susitikimas. Bendrijos „Pagava“ ir įmonių atstovai įvardijo, jų nuomone, esminį naujos klausos aparatų įsigijimo išlaidų kompensavimo tvarkos trūkumą - mažas klausos aparatų bazines kainas.

Pasak ministro, Ligonių kasa savo ruožtu apklausė įmonių atstovus. Šie raštu informavo, kad negali pasiūlyti kompensuojamųjų klausos aparatų už galiojančias bazines kainas. Atsižvelgdama į

įmonių ir nevyriausybinų organizacijų išdėstytus argumentus, Ligonių kasa pakeitė (Ligonių kasos direktoriaus 2017 m. sausio 23 d. įsakymu Nr. IK-18) Ortopedijos techninių priemonių, kurių įsigijimo išlaidos kompensuojamos Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis, bazinių kainų nustatymo metodiką. Šios metodikos 171 punktą reglamentuoja, kad pirmą kartą nustatomos klausos aparatų bazinės kainos prilyginamos paskutiniam Ligonių kasos vykdytam viešojo klausos aparatų ir akių protezų pirkimo konkursui pasiūlytų priemonių kainų vidurkiui.

Vadovaujantis patikslinta minėta metodika, buvo nustatytos didesnės visų klausos aparatų, įrašytų į ortopedijos techninių priemonių sąrašus, bazinės kainos, nei buvo patvirtinta įsakymu Nr. V-1507. Pavyzdžiui, pirmiau minėto tų pačių techninių parametrų vaikų klausos aparato bazinė kaina padidėjo iki 235,28 Eur (anksčiau buvo 141,75 Eur). Naujos didesnės klausos aparatų bazinės kainos buvo patvirtintos įsakymu Nr. V-107.

Lygių galimybių kontrolierė

k o n s t a t u o j a:

1. Skundų tyrimo metu buvo vertinama, ar įgyvendinat klausos aparatų įsigijimo išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, ir jų bazinių kainų nustatymo tvarką, užtikrinamas tinkamas asmenims dėl jų negalios pobūdžio būtinų medicininės reabilitacijos paslaugų teikimas, t. y., ar yra tinkamai vykdoma Konvencijos 25 str. b) p. numatyta pareiga.

Pagal Konvencijos 25 str. b) p., Konvencijos Šalys, pripažįsta, kad neįgalieji turi teisę į aukščiausią įmanomą sveikatos lygį jų nediskriminuojant dėl neįgalumo. Valstybės, šios Konvencijos Šalys, imasi visų atitinkamų priemonių, kad užtikrintų neįgaliųjų galimybę gauti sveikatos paslaugas, atsižvelgiant į lytį, įskaitant su sveikata susijusią reabilitaciją. Pirmiausia valstybės, šios Konvencijos Šalys, įsipareigoja, *inter alia*, teikti šias sveikatos paslaugas, kurios yra būtinos neįgaliesiems būtent dėl jų neįgalumo, įskaitant ankstyvą diagnozę ir prireikus intervenciją, ir paslaugas, skirtas kuo labiau sumažinti tolesnio asmenų, įskaitant vaikus ir vyresnio amžiaus žmones, neįgalumo tikimybę ir užkirsti tam kelią.

Pažymėtina, jog Lygių galimybių įstatymo 8 str. 1 p. nurodoma, jog gyvendindamas lygias galimybes, prekių pardavėjas, gamintojas ar paslaugų teikėjas, nepaisydamas lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos, privalo: visiems vartotojams sudaryti vienodas sąlygas gauti tokius pačius gaminius, prekes ir paslaugas, įskaitant aprūpinimą būstu, bei taikyti vienodas

apmokėjimo sąlygas ir garantijas už tokius pačius ir vienodos vertės gaminius, prekes ir paslaugas. Pažymėtina, jog tiesioginė diskriminacija yra elgesys su asmeniu, kai lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos pagrindu jam taikoms mažiau palankios sąlygos negu panašiomis aplinkybėmis yra, buvo ar būtų taikomos kitam asmeniui.

Pažymėtina, jog tiek Europos Sąjungos, tiek nacionaliniuose teisės aktuose diskriminacija pačia bendriausia šio žodžio prasme reiškia teisių sumažinimą arba atėmimą tam tikrai kategorijai asmenų dėl kokių nors požymių. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama, kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius.

Pamatinis Lietuvos valstybės ir visuomenės gyvenimo aspektus reglamentuojančio įstatymo – Lietuvos Respublikos Konstitucijos – 29 str. nurodoma, jog žmogaus teisių negalima varžyti ir teikti jam privilegijų dėl jo lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Asmenų lygybės principas yra konstitucinės žmogaus prigimtinės teisės būti traktuojamam vienodai garantija. Šis principas įpareigoja vienodus faktus teisiškai vertinti vienodai ir draudžia iš esmės tokius pat faktus savavališkai vertinti skirtingai. Konstitucinis visų asmenų lygybės įstatymui principas pažeidžiamas, kai tam tikra grupė asmenų, kuriems yra skiriama teisės norma, palyginti su kitais tos pačios normos adresatais, yra kitaip traktuojama, nors tarp tų grupių nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumų, kad toks nevienodas traktavimas būtų objektyviai pateisintinas. Asmenų lygybės principas iš esmės reiškia diskriminacijos draudimą, o diskriminacija dažniausiai suprantama, kaip žmogaus teisių varžymas ar tam tikrų privilegijų teikimas, atsižvelgiant į lyties, rasės, tautybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų požymius (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1998 m. lapkričio 11 d. nutarimas Nr. 17/97).

Nagrinėjamu atveju tiriama, ar užtikrinamas tinkamas specifinių, tik asmenims su negalia būtinų medicininių paslaugų teikimas. Šios paslaugos nėra teikiamos visiems kitiems asmenims, neturintiems klausos sutrikimų. Dėl šios priežasties nėra galimybės atlikti palyginimo dėl galimo nevienodų paslaugų teikimo sąlygų sudarymo asmenims su negalia ir asmenims be negalios. Taigi, šiuo atveju, vadovaujantis Lygių galimybių įstatymo 27 str. 1 d. 3 p., nebuvo atliekamas tyrimas dėl galimo Lygių galimybių įstatymo 8 str. 1 p. numatytos pareigos netinkamo vykdymo, t.y. dėl galimos diskriminacijos negalios pagrindu.

2. Pareiškėjai nurodė, jog Lyginant su 2016 m. galiojusia klausos aparatų įsigijimo kompensavimo tvarka, asmenims su klausos negalia buvo pabloginta padėtis teikiant medicininės

reabilitacijos paslaugas, kadangi nuo 2017 m. sausio 1 d. buvo sumažinti kompensacijų už klausos aparatų įsigijimą dydžiai. Įsakymu Nr. V-1507 nustatyta, jog vaikams su klausos negalia bazinė klausos aparato kaina iki 145,50 eurų (2016 m. buvo 316,27 eurų), suaugusiems – iki 95,10 eurų. Pasak pareiškėjų, klausos aparatams nustatyta nepagrįstai maža bazinė kaina. Dėl šios priežasties, asmenims su klausos negalia nėra galimybės įsigyti klausos aparato (apribojama teisė į būtinas medicininės reabilitacijos priemones), kadangi šia medicinine įranga prekiaujančios įmonės negali pasiūlyti kokybiškų klausos aparatų (ypač vaikams) už nustatytą kompensuojamą sumą.

3. Tyrimo metu nustatyta, jog nuo 2017 m. sausio 1 d. klausos aparatų įsigijimo išlaidos kompensuojamos vadovaujantis Valstybės paramos ortopedijos techninėms priemonėms įsigyti apmokėjimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2006 m. kovo 31 d. įsakymu Nr. V-234, t. y. sutartys sudaromos su visomis minimalius reikalavimus atitinkančiomis klausos aparatais prekiaujančiomis įmonėmis. Šiose sutartyse nenurodoma lėšų suma ir pacientui suteikiama teisė kreiptis į bet kurią iš įmonių. Naujoji tvarka gerina klausos aparatų prieinamumą pacientams, turintiems klausos negalią. Vadovaujantis naująja tvarka, pacientas, apdraustas privalomuoju sveikatos draudimu, pagal gydytojo užpildytą medicinos dokumentų išrašą (forma 027/a) klausos aparatą gali įsigyti iš karto bet kurioje įmonėje, sudariusioje sutartį su Ligonijų kasa. Pacientui nebereikia teikti prašymo Ligonijų kasai ir laukti eilėje, kol po 6 mėnesių bus išmokėta klausos aparato įsigijimo išlaidų kompensacija. Vaikams iki 7 metų kompensuojamieji klausos aparatai ir ausies įdėklai jau išduodami kas 3 metus (anksčiau jie buvo išduodami kas 5 metus). Kartu su klausos aparatu vaikams ir suaugusiesiems kompensuojamos individualaus arba standartinio ausinio įdėklo įsigijimo išlaidos (anksčiau buvo kompensuojamos tik standartinio ausies įdėklo įsigijimo išlaidos). Kompensuojamojo klausos aparato modelį pacientui padės pasirinkti ir pritaikys įmonės klausos aparatų pritaikymo specialistas.

Vadovaujantis senąja tvarka (iki 2016 m. gruodžio 31 d.), kompensuojamasis klausos aparatas galėjo būti pakeistas anksčiau numatyto termino tuo atveju, jei klausos aparatas labai pablogėja, o nuo šių metų jis galės būti skiriamas anksčiau laiko ne tik smarkiai pablogėjus klausai, bet ir praradus šį aparatą dėl vagystės, gaisro ar stichinės nelaimės (šiuo atveju reikės pateikti tai patvirtinančius dokumentus).

Pagal senąją tvarką (iki 2016 m. gruodžio 31 d.), Ligonijų kasa klausos aparatus pirkdavo centralizuotai, viešojo konkurso būdu. Siekiant pagerinti pacientų, apdraustų privalomuoju sveikatos draudimu, aprūpinimą klausos aparatais, nuo 2017 m. sausio 1 d. jie bus aprūpinami per įmones, sudariusias sutartis su Ligonijų kasa (šiuo metu Ligonijų kasa yra sudariusi sutartis su 6 įmonėmis).

2016 m. centralizuotai buvo nupirkti sertifikuoti Europoje gerai žinomų 3 gamintojų (Danijos, Šveicarijos ir Vokietijos) klausos aparatai. 2017 m., pasirašius sutartis su įmonėmis, pacientai galės

pasirinkti sertifikuotą klausos aparatą jau iš penkių Europoje pripažintų gamintojų (Šveicarijos, Vokietijos, Kanados ir Danijos) klausos aparatų.

Pagal senąją tvarką (iki 2016 m. gruodžio 31 d.), klausos aparatai kasmet buvo perkami centralizuotai, vadovaujantis Viešųjų pirkimų įstatymu, t. y. klausos aparatai, atitinkantys techninę specifikaciją, buvo įsigijami už mažiausią pasiūlytą kainą. Kompensacijos suma atitikdavo einamaisiais metais centralizuotai įsigyto tam tikro klausos aparato (skiriamo atsižvelgiant į neprigirdėjimo laipsnį) kainą. 2014 m. ir 2015 metais buvo skiriama 316,27 Eur kompensacija už vaikų klausos aparatą, buvo skiriama. Kompensacija, mokama už 2016 m. iki spalio mėnesio nupirktus ir pristatytus į gydymo įstaigas tų pačių techninių parametrų naujus vaikų klausos aparatus, buvo jau mažesnė - 278,25 Eur (už 1 vnt.). Vykdamas paskutinįjį centralizuotą klausos aparatų pirkimą, tiekėjai pasiūlė gerokai žemesnes kainas, tad tų pačių techninių parametrų vaikų klausos aparato įsigijimo išlaidų kompensacijos dydis sumažėjo iki 141,75 Eur.

Nuo 2017 m. sausio 1 d. įsigaliojusi klausos aparatų įsigijimo išlaidų kompensavimo tvarka numato teisę asmenims su negalia pasirinkti klausos aparatus bei įmones iš kurių juos įsigyti savarankiškai.

Konstatuotina, jog pagal tvarką įsigaliojusią nuo 2017 m. sausio 1 d., Ligonių kasa nėra įpareigota užtikrinti asmenų su negalia aprūpinimo klausos aparatais, klausos aparatus asmenys su negalia turi įsigyti savarankiškai. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos sveikatos draudimo įstatymo 33 str. 2 p., teritorinėms ligonių kasoms išliko tik medicinos pagalbos priemonių įsigijimo, sąnarių ir organų protezų įsigijimo ir protezavimo išlaidų kompensavimo funkcija.

Įmonių atstovai yra raštu informavę Sveikatos apsaugos ministeriją, kad negali pasiūlyti kompensuojamųjų klausos aparatų už galiojančias bazines kainas. Atsižvelgiant į tai, Ligonių kasa pakeitė (Ligonių kasos direktoriaus 2017 m. sausio 23 d. įsakymu Nr. IK-18) Ortopedijos techninių priemonių, kurių įsigijimo išlaidos kompensuojamos Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis, bazinių kainų nustatymo metodiką. Šios metodikos 171 punktas reglamentuoja, kad pirmą kartą nustatomos klausos aparatų bazinės kainos prilyginamos paskutiniam Ligonių kasos vykdytam viešojo klausos aparatų ir akių protezų pirkimo konkursui pasiūlytų priemonių kainų vidurkiui.

Vadovaujantis patikslinta minėta metodika, buvo nustatytos didesnės visų klausos aparatų, įrašytų į ortopedijos techninių priemonių sąrašus, bazinės kainos, nei buvo patvirtinta įsakymu Nr. V-1507. Pagal šią metodiką, vieno iš vaikams skirto klausos aparato (KLA-1-4) bazinė kaina padidėjo iki 205,28 Eur (anksčiau buvo 141,75 Eur). Naujos didesnės klausos aparatų bazinės kainos buvo patvirtintos įsakymu Nr. V-107.

Tarnybos Teisės skyriaus vyresniajam patarėjui Vyčiui Mulioliui susisiekus su įmonių atstovais, jie nurodė, jog įsakymu Nr. V-107 nustatytos klausos aparatų, įrašytų į ortopedijos techninių priemonių sąrašus, bazinės kainos nustatytos netiksliai ir yra nepagrįstai mažos. Pasak įmonių atstovų, įsakymu Nr. V-107 patvirtintos klausos aparatų bazinės kainos prilygintos paskutiniam Ligonių kasos vykdytam viešojo klausos aparatų pirkimo konkursui pasiūlytų priemonių mažiausių kainų, už pigiausias klausos aparatus, vidurkiui. Pabrėžtina, jog vykdant šį konkursą, įmonės pateikė didmenines klausos aparatų įsigijimo kainas. Nuo 2017 m. sausio 1 d. atsisakius centralizuoto klausos aparatų įsigijimo, įmonės negali pateikti klausos aparatų gamintojo didmeninėmis kainoms. Dalis šių įmonių, parduodamos klausos aparatus įsakyme Nr. V-107 nustatytais kainoms, patiria nuostolius. Kitos įmonės negali pasiūlyti klausos aparatų, kurių įsigijimo išlaidos kompensuojamos Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis, kadangi klausos aparatų gamintojai atsisako juos tiekti įsakyme Nr. V-107 nustatytais kainoms. Šiuo metu didžiosios gydymo įstaigos baigia klausos aparatų, įsigytų dar 2016 m., atsargas. Kai kuriuose Lietuvos miestuose, jau dabar yra susidariusios 2 – 3 mėnesių trukmės eilės klausos aparatams įsigyti. Įmonių atstovai pabrėžia, jog pagal įsakymu Nr. V-107 nustatytą tvarką, įmonėms nėra apmokama už klausos aparatų programavimo ir derinimo darbus, kurie užtrunka apie 2 val. vienam klausos aparatui. Dėl šios priežasties, įmonės parduodamos klausos aparatus įsakymu Nr. V-107 nustatytais kainomis, patiria papildomus nuostolius. Artimiausiu metu galima situacija, jog dėl įsakymu Nr. V-107 nustatytų, nepagrįstai mažų klausos aparatų bazinių kainų, klausos negalią turintys asmenys negalės įsigyti jiems būtino klausos aparato (pilnai kompensuojant jo įsigijimo išlaidas), kadangi įmonės jo negalės (arba jau negali) pasiūlyti.

Pabrėžtina, jog įmonėms netekus galimybės tiekti klausos aparatų įsakymu Nr. V-107 nustatytais kainomis, galiojančiuose teisės aktuose nėra numatyta alternatyvi aprūpinimo šiomis priemonėmis galimybė.

Konstatuotina, jog įgyvendinant įsakymu Nr. V-107 bei kitais teisės aktais patvirtintą klausos aparatų įsigijimo išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, ir jų bazinių kainų nustatymo tvarką, neužtikrinamas asmenims dėl jų negalios pobūdžio būtinų medicininių reabilitacijos paslaugų tinkamas teikimas, t.y., nėra tinkamai vykdoma Konvencijos 25 str. b) p. numatyta pareiga.

Atsižvelgdama į tai, kas išdėstyta, bei vadovaudamasi Lygių galimybių įstatymo 16 str., 17 str. 1 d. ir 2 d., 27 str. 1 d. 3 p., 29 str. 4 d. bei 30 str. 3 d.,

Lygių galimybių kontrolierė

n u s p r e n d ž i a:

1. Nutraukti skundų Nr. (16)SN-256, Nr. (16)SN-257, Nr. (16)SN-258, Nr. (16)SN-259 ir Nr. (17)SN-13 tyrimą.

2. Kreiptis į Sveikatos apsaugos ministeriją bei Ligonių kasą ir siūlyti, siekiant tinkamo Konvencijos 25 str. b) p. numatytos pareigos vykdymo, keisti klausos aparatų įsigijimo išlaidų kompensavimo iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto, ir jų bazinių kainų nustatymo tvarką reglamentuojančius teisės aktus, nustatant tinkamą klausos aparatų bazinės kainos dydį bei užtikrinant asmenims su klausos negalia būtinų medicininės reabilitacijos paslaugų teikimą.

3. Įpareigoti Sveikatos apsaugos ministeriją ir Ligonių kasą išnagrinėti šį sprendimą ir apie nagrinėjimo rezultatus bei sprendimo vykdymą iki 2017 m. birželio 27 d. informuoti lygių galimybių kontrolierių.

4. Su sprendimu supažindinti pareiškėjus, Sveikatos apsaugos ministeriją, Ligonių kasą.

Sprendimas gali būti skundžiamas Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo nustatyta tvarka.

Lygių galimybių kontrolierė

Agneta Skardžiuvienė